

Наталія Цицик

*Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гулай В. В.,
Національний університет “Львівська політехніка”*

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО ВОЛИНСЬКУ ТРАГЕДІЮ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКО- ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглядаються події, які мали місце під час Другої світової війни, а саме Волинська трагедія 1943 року. Спогади про ці події до тепер залишилися в пам'яті очевидців. Навіть через сімдесят років після тих історичних подій, важко говорити про справжнє українсько-польське примирення.

The article discusses events that occurred during the Second World War, namely the Volyn tragedy of 1943. Memories of these events until now remained in the memory of witnesses. Even after seventy years after those historic events, difficult to talk about the real Ukrainian-Polish reconciliation.

В статье рассматриваются события, которые имели место во время Второй мировой войны, а именно Волынская трагедия 1943 года. Воспоминания об этих событиях до сих пор остались в памяти очевидцев. Даже через семьдесят лет после тех исторических событий, трудно говорить о настоящем украинском – польским примирением.

Стратегічною метою зовнішньої політики України, визначеної Президентом України, на сьогоднішньому етапі є активна участь у європейських інтеграційних процесах. Посилення ролі органів державної влади, бізнесових структур, політичних партій, громадських організацій у встановленні та активізації інтеграційних зв'язків з країнами-партнерами Європейського Союзу буде дієвим фактором в остаточному поверненні України в загальноєвропейський дім.

Нові можливості вимагають застосування оновленого інструментарію співпраці Польщі й України. Для ефективного використання ситуації необхідно істотно модернізувати структуру та наповнення політичного діалогу між Україною і Польщею.

Історична пам'ять спільноти ґрунтується на “місцях пам'яті” (П. Нора) і “героях”, з якими ця спільнота себе ідентифікує. При цьому відбувається неунікненна ідеалізація і міфологізація перших і других. Причиною і підставою міфологізації є прагнення соціальної спільноти (групи) легітимізувати свою присутність, свою ідентичність, відокремити і протиставити себе іншим спільнотам – етнічним, соціальним, культурним, релігійним тощо. Історична пам'ять у таких випадках служить ідейним засобом легітимізації [1].

Як зазначає О. Трегуб, саме історична пам'ять є тим генетичним кодом нації, розшифрування якого може вказати на притаманні нації схильності, її слабкі та сильні сторони, визначити доречні та потрібні шляхи розвитку. Національний менталітет, заборони та упередження, ксенофобія та расизм є до певної міри результатами маніпулювання історичною колективною пам'яттю [6, с. 25].

Яскравим прикладом історичної пам'яті є події Другої світової війни, які часто мали характер не прихованого протистояння і навіть збройної боротьби. Через певні обставини конфлікт на Волині був найбільш жорстокий і кривавий. Особливої гостроти та масштабності міжетнічне протистояння, що перейшло в неконтрольоване насилля набуло в роки Другої світової війни на Волині в 1943 р.

Зокрема, трагічні спомини про події минулого міцно утвердилися в пам'яті більшості поляків, яким вдалося пережити Волинську трагедію: “Сьогодні, через 50 років, нічого не стерлося у пам'яті від тих переживань. Мені часто сняться українці із вилами та сокирами. Я ховаюся від них, тікаю. При звуках української мови мені терпне серце, сльози підступають до очей” [5, с. 103].

У пам'яті одного із українських учасників “походу на Пшебраж”, організованого, ймовірно, місцевим осередком ОУН ось що залишилося: “Нас ціле село йшло тоді... Оружжя жодного в нас не було. У мазурів воно було... Ми тікали, але нас оточили. Декотрих скололи, інших з нашого села, чоловік 12, загнали до ями. Яма там була викопана. Били довбешками нас, притискали, а коло теї ями стояли з лопатами, сокирами мазури і вбивали” [3, с. 302].

Як у пам'яті поляків, так й українців, що пережили драматичні події Волинської трагедії 1943 р. яскраво присутні сюжети про особливі страждання, жертви з-поміж змішаних родин. Римо-католицький парох с. Дедеркали на Кременеччині о. Ю. Кучинський зазначає: “Часом ненависть розділяла кривавим чином польсько-українські сім'ї. Пам'ятаю три такі випадки. Один, коли чоловік-українець показав бандерівцям, де сховалася його дружина; другий – коли брат-православний вбив брата-католика; третій – коли сини

вбили батька” [2, 240]. А ось, що пам’ятає українка Текля Дишлюк і с. Сушибаби: “Гнали поляки Болека. Він поляком був, узяв українку... Але поляки його забили і його дитину, бо ховався з українцями. Хоч признався їм, що поляк. Як когось забивали, то трун не робили – зсунули в колодязь, як згорнули з попелища” [4, с. 158]. Колишня мешканка польського військового поселення біля Луцька Барбара Вашкевіч так згадує про події 1943 р.: “Пам’ятаю Казіка Качура, я мешкала в них. Мав 21 років, закохався в українку. Зловили його. Кричали: “Захотілося тобі українок, то маєш!» І товкли багнетами. А потім прив’язали за ноги до підводи і тягнули два кілометри, головою по землі. Привезли і кинули під ворота дому. Я знепритомніла, як його я побачила. Перед очима маю також вигляд жорстокої різанини в селах Старі Гаї і Нові Гаї...” [7].

Як бачимо, особливе значення для українсько-польських відносин відіграє історична спадщина минулого. В цьому зв’язку потрібно уважно і з розумінням іншої сторони поглянути на попередній, в тому числі, трагічний, досвід співжиття обох народів. Будь-яка спроба односторонньої оцінки, обминання невивіганих фактів і накидання свого бачення веде в безвихідь, не з’ясовує проблеми, затемнює лише справжню картину того, що там діялося та, безумовно, тільки ускладнить відносини України та Польщі, зокрема напередодні 70-річчя Волинської трагедії.

Список використаних джерел та літератури:

1. Зашкільняк Л. Історична пам’ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії [Електронний ресурс] / Л. Зашкільняк. – Режим доступу: <http://www.inst.ukr.lviv.ua/files/23/810Zashkilniak.pdf>. – Назва з екрана
2. Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб [Текст]. – Том. 4. Поляки і українці між двома тоталітарними системами 1942 – 1945. Частина перша / Ред. кол. С. Богунов... Є. Тухольський, Ю. Шаповал. – Варшава-Київ, 2005. – 875 с.
3. Пушук І. А. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Рожищенський і Маневицький райони [Текст] / І. Пушук. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2009. – 384 с.
4. Пушук І. А. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Турійський район [Текст] / І. Пушук. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2009. – 324 с.
5. Спогади поляків про події на Волині у 1943-1944 рр. [Текст] // «І». Незалежний культурологічний часопис. – 2003. – Вип. 28. Волинь 1943: війна за землю. – С. 103-134.

6. Трегуб О. Исторична пам'ять як засіб мобілізації національної свідомості [Текст] / О. Трегуб // Магістеріум. Політичні студії. – 2008. – Випуск 31. – С. 25-29.

7. Szarwiło B. Nic takiego nie uczono nas w szkole [Zasób elektroniczny] / B. Szarwiło B. – Tryb dostępu: http://solidarni2010.pl/downloads.php?cat_id=5&download_id=16. – Nazwa na ekranie